

Deltaskolan aktiebolag
556865-8545
thomas@deltaskolan.se

2022-04-20
Dnr 2019:5616

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
lärande för hållbar utveckling vid Deltaskolan i
Haninge kommun med Deltaskolan aktiebolag
som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning Deltaskolan avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Deltaskolan:

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver tillsammans med lärare utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-11-20 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar syftet med arbetet, dess innehåll och form. Vidare visar granskningen att rektors styrning i viss utsträckning ger lärarna goda förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan så att elever ges möjlighet att förstå hållbarhetsfrågor som en helhet där de olika dimensionerna samspelar och påverkar varandra. Skolan tillvaratar till viss del kompetens hos övrig personal i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling men det omgivande samhället involveras inte i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling. Skolan saknar, inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet, en uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling.

Det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att rektorn och lärarna saknar en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Flera intervjuade lärare uppger att det inte finns gemensam förståelse av hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Några lärare och rektorn uttrycker att hållbar utveckling i stor utsträckning berörs i det centrala innehållet och att de jobbar gemensamt utifrån det. Enligt rektorn handlar hållbar utveckling i huvudsak om värdegrundsfrågor, vilket skolan har ett arbete kring. Samtidigt säger rektorn att hen överläter ansvaret för hur lärarna jobbar med lärande för hållbar utveckling till lärarna själva. Lärarna säger att det inte funnits något arbete specifikt inriktat mot lärande för hållbar utveckling på skolan mer än att de inför Skolinspektionens granskning haft en genomgång av vad lärande för hållbar utveckling är.

Lärare ges vissa förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan

Granskningen visar att rektors styrning i viss utsträckning ger lärare utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Skolinspektionen bedömer vidare att arbetet kan utvecklas ytterligare, då ämnesöverskridande samverkan till stor del sker ad hoc och på enskilda lärares initiativ. Lärarna säger att de generellt har väldigt lite ämnesövergripande arbeten, eftersom de inte har tillräckligt med tidsmässiga förutsättningar för det och att det är upp till de enskilda lärarna att initiera arbetet. Emellertid kan lärarna ge exempel på när de jobbat ämnesövergripande i frågor som berör lärande för hållbarutveckling, som när hem- och konsumentkunskapsämnet haft samarbete med idrott och hälsa gällande kostvanor eller när engelskan haft samarbete med textilslöjd gällande textilindustrin utifrån ett miljö- och arbetsmiljöperspektiv. Enligt lärarna finns det vissa förutsättningar för att diskutera och samverka kring lärande för hållbar utveckling, även om det inte är uttalat att de ska göra det. Lärarna säger att det på skolan finns arbetsplatsträffar där man skulle kunna diskutera lärande för hållbar utveckling i kollegiet, men att tiden i detta forum hittills gått till andra frågor. Vissa lärare uttrycker dock att de har diskuterat hållbarhetsfrågor med de biträdande rektorerna, som coachar lärarna i undervisningen, när de har sina individuella veckovisa planeringsmöten. Som exempel nämner en lärare att hen tagit hjälp av sin rektor kring hur hen i undervisningen av teknikämnet skulle prata om det miljömässiga perspektivet gällande elbilers miljöpåverkan. Vidare säger lärarna att de har utrymme att diskutera frågor rörande lärande för hållbar utveckling med sina kollegor då Deltaskolan är en liten skola där lärarna har nära till varandra. Dock äger dessa diskussioner oftast rum på lärarnas egen tid eller på deras raster. Flera lärare säger att det hade varit fördelaktigt att ha ett tydligt forum för att kunna samverka mellan ämnen och för att skapa en gemensam helhetsbild av hur de ska

arbeta med lärande för hållbar utveckling. De uttrycker också en önskan att utveckla det ämnesöverskridande samarbetet, både generellt och kring frågor som berör hållbar utveckling.

Övrig personal involveras i viss utsträckning i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling men skolan saknar ett utbyte med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling

I granskningen framkommer att skolan i viss utsträckning tillvaratar kompetens och erfarenhet hos annan personal än lärare i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Både rektor, lärare och elever uppger i intervjuer att det på skolan finns elevcoacher som arbetar med värdegrunds- och jämställdhetsfrågor med eleverna, både i början av terminen och under terminens gång. De arbetar även med likabehandling och är ute bland eleverna för att främja en inkluderande miljö. Lärarna och rektorn nämner även en anställd som är ansvarig för skolkafeterian och städ, som på eget initiativ har tagit sig an att under raster prata med eleverna om frågor som källsortering och nedskräpning. Dock har denne person inte involverats i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling i någon större utsträckning.

Granskningen visar att rektors styrning inte möjliggör ett utbyte och kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Både rektorn och lärarna nämner att de har vissa samarbeten med olika idrottsförbund och organisationer. Bland annat nämns att skolan får använd fotbollsutrustning från större klubbar och att skolan skänker bort utrustning till andra föreningar. Även om det i dessa samarbeten finns ett hållbarhetsperspektiv så framkommer inte att de bidrar till elevernas lärande för hållbar utveckling eftersom elever inte är involverade eller medvetna om dessa.

Skolan saknar en systematisk uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att skolan saknar en uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Både lärarna och rektorn säger att det inte sker någon systematisk uppföljning av skolans arbete gällande lärande för hållbar utveckling. Visserligen är rektorn, enligt egna uppgifter, ofta ute bland eleverna för att fånga upp elevernas uppfattning av undervisningen, men dessa tillfällen är slumpmässiga. Det framkommer inte om denna uppföljning är systematisk eller om den återkopplas till lärarna.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom bedömningsområdet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Skolinspektionens granskning visar att det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Det fattas en samsyn som omfattar hela skolan gällande såväl innehåll som formerna för utbildningen samt syftet med lärandet, att utveckla elevernas handlingskompetens. Eftersom en gemensam förståelse saknas finns det heller ingen riktning för arbetet med lärande för hållbar utveckling som lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans utifrån.

För att lärande för hållbar utveckling ska kunna bedrivas på ett framgångsrikt sätt som bidrar till elevernas handlingskompetens behöver lärande för hållbar utveckling genomsyra utbildningen i sin helhet. Lärande för hållbar utveckling kännetecknas av ämnesövergripande frågor och ett lärande som relaterar till övergripande läroplansmål så som kritiska förhållningssätt, reflektion kring värdegrund, demokratiska arbetssätt och delaktighet och inflytande från eleverna¹. Lärande för hållbar utveckling bör därför ses om en prioriterad uppgift för samtliga lärare och inte vara avhängigt lärarnas eget intresse eller endast förekomma i vissa ämnen. En grundläggande utgångspunkt för arbetet är att det finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling är och hur skolan ska arbeta med det. Att förståelsen är gemensam innebär att den är välkänd bland alla lärare och att de känner sig trygga med vad det innebär för deras egen undervisning och yrkesutövning. Om ansvaret tillskrivs enskilda individer utan stöd från en gemensam förståelse är det svårt att omsätta lärdomar till förändringar i hela organisationen. Risken är stor att individuella ansträngningar blir kortlivade projekt som bara existerar i enskilda ämnen eller enstaka klasser.²

Skolinspektionen rekommenderar därför rektor att bygga upp och upprätthålla en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, som omfattar alla lärare. En gemensam förståelse kan till exempel etableras genom att skolan implementerar rutiner för ett kontinuerligt arbete med lärande för hållbar utveckling som också inkluderar rutiner för att introducera nyanställda i arbetet. En gemensam förståelse kan också etableras och upprätthållas genom att ge samtliga lärare utrymme att samtala kring sitt arbete med lärande för hållbar utveckling och hur de gemensamt kan bidra till elevernas handlingskompetens.

¹ Skolverket (2018). Kunskapsöversikt över arbetet med lärande för hållbar utveckling i skolväsendet. Rapport. Dnr 51.3-2018:947.

² Mogren, A. (2019). Guiding principles of transformative education for sustainable development in local school organisations: Investigating whole school approaches through a school improvement lens (Doctoral dissertation, Karlstads universitet).

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika dimensionerna³ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna. Lärarna har fått viss kompetensutveckling som har bäring på lärande för hållbar utveckling. Flera lärare uttrycker i intervju att de har kunskaper om Agenda 2030, men andra lärare uppger att deras kunskaper är begränsade. Lärarna kan redogöra för de mål som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Lärarna anser också att de har relativt goda kunskaper om de tre hållbarhetsdimensionerna men flera lärare ser samtidigt behov av kompetensutveckling för att på bästa sätt kunna implementera och integrera dessa i undervisningen. Granskningen visar att lärarna har identifierat dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling och reflekterar kring hur dessa kan hanteras.

Rektorn har inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling

I granskningen framkommer att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling och att lärarna på Deltaskolan inte har fått någon kompetensutveckling som är direkt relaterad till lärande för hållbar utveckling, utöver en genomgång av ämnet inför Skolinspektionens granskning. Visserligen nämner några lärare att de deltagit i föreläsningar som kan ha bäring på den sociala dimensionen av lärande för hållbar utveckling, där man till exempel

³ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

pratad om skolans del i samhället och hur man förhåller sig till elever från hushåll med sämre ekonomiska förutsättningar. Även teknikläraren har haft en genomgång för lärarna om bland annat Agenda 2030 inför Skolinspektionens granskning. Vissa lärare uttrycker ett behov av kompetensutveckling gällande lärande för hållbar utveckling. Flera lärare nämner att rektorn frågat efter kompetensutvecklingsbehov men att det inte har varit i syfte att utveckla kompetensen gällande lärande för hållbar utveckling. Även rektorn är samstämmig med lärarna och uppger i intervju att hen inte genomfört någon kartläggning om lärarnas olika kunskaper och kompetensutvecklingsbehov kopplat till lärande för hållbar utveckling.

Lärarna uppger att de har varierad kännedom om Agenda 2030, de nationella miljömålen och de olika hållbarhetsdimensionerna

Flera lärare uppger att de har kännedom om Agenda 2030 och kan ge exempel på mål som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Exempelvis säger en lärare att hen jobbar mest med målet "Hållbar energi" samt frågor som berör brott och straff, medan en lärare säger att hen arbetar med målet "Hållbar konsumtion och produktion". Flera lärare berättar också att de arbetar med områden som till viss del berör målen i Agenda 2030, som miljö och växthuseffekten. Vissa lärare uppger att de har begränsade kunskaper om de globala målen då de anser att dessa inte är tillämpningsbara i deras undervisning, även om det hänt att de pratat om hållbarhetsfrågor någon gång. Några lärare uppger att de har en god kännedom om de nationella miljömålen, medan andra säger att de inte har någon kännedom om dessa.

Vidare säger lärarna att de har relativt goda kunskaper om de tre dimensionerna av hållbar utveckling samtidigt som flera lärare säger att de behöver mer kunskaper om hur de på bästa sätt kan implementera och integrera dessa i undervisningen⁴. En NO-lärare säger att hen har bättre kunskaper om den ekonomiska och den miljömässiga dimensionen, men att hen behöver utveckla hur den sociala dimensionen behandlas i undervisningen. En annan lärare uttrycker att det är svårt att integrera samtliga dimensioner i undervisningen och att hen önskar ett samarbete mellan ämnena för att kunna ge eleverna en helhetsbild av de olika dimensionerna.

Lärarna har identifierat dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att lärarna identifierat pedagogiska dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling och reflekterar kring hur de kan hanteras. Ett par lärare säger att det kan vara svårt att engagera eleverna i hållbarhetsfrågor då eleverna har olika förkunskaper. Detta leder enligt lärarna till att en stor

⁴ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

del av elevgruppen inte intresserar sig för hållbarhetsfrågor. Även rektorn lyfter i intervju att det är ett dilemma att fånga elevers intresse i hållbarhetsfrågorna. Rektorn säger att eleverna blir engagerade i hållbarhetsfrågor när dessa kan kopplas till idrott, med tanke på skolans idrottsprofil. Som exempel nämner rektorn när de pratat om värdegrundsfrågor kopplat till supporterkulturen inom fotboll. En lärare berättar att det finns svårigheter i att belysa samtliga dimensioner som en helhet på ett sätt som eleverna förstår, utan att framstå som att man propagerar för en politisk hållning. Man vill, enligt läraren, att eleverna ska kunna tänka själva och komma fram till egna slutsatser. Det gäller därför att distansera sig från sitt eget perspektiv när man undervisar, säger läraren. Enligt lärarna finns det, inom lärargruppen, möjlighet att diskutera dilemman och få hjälp av kollegor.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Granskningen visar att rektor inte har kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna. Lärarna har inte heller fått någon kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling. Lärarna själva har identifierat behov av att lära sig mer om de olika hållbarhetsdimensionerna och hur de på bästa sätt kan behandla dessa i undervisningen.

Rektor behöver därför utveckla arbetet med att kartlägga behovet av och erbjuda relevant kompetensutveckling för lärarna inom lärande för hållbar utveckling. För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekterna innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Lärarna behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Vidare behöver de ha kunskaper om de tre olika dimensionerna av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att lärarna uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras. Rektor har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att

beakta i utbildningen samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.⁵

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att genomföra en kartläggning av behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och vidta adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna får möjlighet att göra etiska ställningstaganden i undervisningen samt arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv. Eleverna ges också möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar, med olika perspektiv och värdekonflikter närvarande samtidigt som lärandet i låg utsträckning handlar

⁵ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

om att hitta ett enda rätt svar. Eleverna ges dock inte i tillräckligt stor utsträckning möjligheter till delaktighet och inflytande i frågor som berör hållbar utveckling.

Eleverna får möjlighet att göra etiska ställningstaganden och arbeta med frågor som berör deras liv

Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna ges goda möjligheter att i undervisningen göra etiska ställningstaganden och arbeta med frågor som engagerar dem. Eleverna säger i intervju att de ofta får möjlighet att ta ställning i svåra frågor. Detta genom att argumentera och ta ställning i frågor om bland annat brott och straff i SO, mobiltelefonitillverkningens konsekvenser för miljön i ämnet teknik och klädindustrins miljöpåverkan i engelska. Eleverna säger också att de upplever det som intressant när undervisningen kopplas samman med deras vardag, så att de förstår hur de ska förhålla sig till vissa hållbarhetsfrågor. Som exempel berättar flera elever att de har arbetat med frågor som rör arbetsförhållanden och miljöpåverkan av klädindustrin, för att sedan själva komma till slutsatsen att second-hand och återbruk är att föredra framför nyttillverkat.

Lärarna säger att de låter eleverna ta ställning i svåra frågor för att medvetande-göra och motivera eleverna kring frågor som rör deras egen framtid. Vidare ger lärarna exempel på hur eleverna får ta ställning utifrån mänskliga rättigheter och demokratiska frågor, som att eleverna får diskutera kring samhällsskyldigheter som skatt och vad skattepengar ska allokteras till. Lärarna berättar vidare att de ofta diskuterar kring frågor som berör eleverna personligen, som religion kontra vetenskap, kriget i Ukraina och feminism.

Undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt

Granskningen visar att eleverna ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Eleverna berättar att de upplever att de har ett bra klassrumsklimat där alla kan säga vad de tycker och att det är okej att tycka olika. Varken lärare eller elever upplever att det är någon skillnad mellan flickor och pojkar gällande hur de kan bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. I vissa klasser har lärarna dock uppmärksammat att pojkar tar mer talutrymme än flickor och lärarna beskriver att de då försöker hitta metoder/arbetssätt så att alla elever i klassen ska bli hörda. Eleverna kan ge exempel på vissa diskussioner de haft, exempelvis kring elbilsfrågan eller kring HBTQ i förhållande till religion, där elever tillåts ha fördjupade diskussioner och fått framföra sina åsikter. Eleverna säger dock att de önskar att de kunde ha mer argumentationer i skolan. Lärarna säger att de arbetar med att eleverna ska kunna uttrycka sina åsikter på ett sätt som inte kränker någon annan. Det är enligt en lärare något man behöver arbeta med aktivt på Deltaskolan, då flera elever har starka åsikter vad gäller värdeladdade frågor. Även eleverna betonar i intervju att man har rätt att uttrycka sig så länge man inte kränker någon. Ibland får eleverna arbeta med vissa kontroversiella frågor skriftligt och ibland får de diskutera frågorna i mindre grupper för att eleverna ska känna sig trygga i sina åsikter, säger några lärare.

Granskningen visar att eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det finns olika perspektiv och värdekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar. Eleverna berättar i intervju att de i undervisningen pratat om att det kan finnas olika perspektiv på hållbarhetsfrågor och att det kan uppstå värdekonflikter. I NO har de exempelvis pratat om utsläpp för olika fordon och huruvida en elbil verkligen är miljövänlig mot bakgrund av hur och var batterierna tillverkas. I SO har eleverna haft en debatt om köttkonsumtion. I tekniken har eleverna fått reflektera över vilka konsekvenser mobiltelefonstillverkning får för olika grupper av människor och för miljön. I engelskan har eleverna fått lära sig om kläindustri i Bangladesh för att sedan få diskutera kring klädkonsumtion. Lärarna berättar att de gör värdekonflikter synliga i undervisningen, i NO har de exempelvis arbetat med frågeställningar kopplade till drivmedelsskatten och vad den går till. Läraren berättar att det lett till bredare diskussioner om skattefrågan och hur välfärdssystemet fungerar.

Eleverna ges i viss utsträckning inflytande och delaktighet i undervisning och utbildning

Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna upplever att de kan bidra till hållbar utveckling. Eleverna ger i intervju uttryck för en medvetenhet om att syftet med hållbar utveckling är att förstå hur de genom sina handlingar kan bidra till en bättre framtid för kommande generationer. Eleverna känner att de kan bidra till hållbar utveckling genom att påverka. Som exempel ger de att slösa mindre pappersmaterial, åka kollektivt, och att köpa begagnade istället för nyproducerade produkter. Varken lärare eller elever som intervjuas har noterat någon skillnad mellan flickors och pojkars upplevda möjlighet att bidra till hållbar utveckling, genom att vara med och påverka.

Vidare framkommer det av granskningen att eleverna i viss utsträckning ges möjligheter till aktiv delaktighet i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling. I intervjuer med eleverna framkommer att eleverna i årskurs sju och åtta upplever att de inte får vara delaktiga och ha inflytande i någon större utsträckning i undervisningen. Emellertid uttrycker eleverna att lärarna frågar dem vad de tycker om arbetssättet på lektionerna och kan ge exempel på när läraren ändrat redovisningsform på elevernas begäran. Eleverna i årskurs nio berättar att även de får möjlighet att påverka undervisningen vad gäller arbetsformer och att lärarna brukar utvärdera arbetsmoment. Lärarna bekräftar till viss del elevernas bild och säger i intervju att eleverna i årskurs sju ännu inte fått vara delaktiga i och ha inflytande över undervisningen i samma grad eftersom eleverna ännu inte nått den mognadsgrad som krävs. En lärare berättar om vissa svårigheter att låta elever vara delaktiga då det inte finns utrymme för det i hans ämne. Även flera av lärarna säger att eleverna i årskurs nio har större möjlighet till delaktighet och inflytande i undervisningen.

Eleverna i årskurs åtta och nio berättar att de ibland får vara med och påverka undervisningen. Exempelvis nämner de att de i svenskan har fått vara med och bestämma arbetsformer och i vilken ordning olika moment ska genomföras. I musiken berättar några elever att läraren frågat dem hur de kan jobba med hållbar utveckling i musik och då, efter förslag från eleverna, tittat närmare på hur musikindustrins leveranskedja förändrats genom åren. En lärare berättar att de i hemkunskapen har en tavla där eleverna kan skriva upp frågor som de vill diskutera i helklass. Som exempel nämner läraren att de pratat om varför muslimer inte äter fläskkött. Enligt eleverna i årskurs nio brukar lärarna lyssna på deras synpunkter och eleverna får genomföra utvärderingar efter genomförda moment, oftast i form av enkäter. Eleverna i de andra årskurserna uttrycker att deras synpunkter inte har efterfrågats. Eleverna säger att de på skolan har ett elevråd och en av eleverna, som är elevrepresentant, berättar att de där pratat om matsvinn. Dock framkommer det inte av granskningen huruvida eleverna påverkar sin skolsituation genom elevrådet. I intervju med elever från årskurs nio berättar eleverna att de i en klass inte har någon elevrådsrepresentant på grund av att ingen elev ville delta i elevrådet.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor och lärare behöver utveckla arbetet med att ge alla elever möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

Granskningen visar att alla elever inte ges möjligheter till inflytande och delaktighet i arbetet med hållbarhetsfrågor. Särskilt eleverna i årskurs sju upplever sig inte ges delaktighet och inflytande i någon större utsträckning och denna bild bekräftas av lärarna. Rektorn och lärare behöver utveckla verktyg och arbetssätt för att göra alla elever mer delaktiga i arbetet med att formulera mål, planera, genomföra och utvärdera lärandet för hållbar utveckling för att på så sätt öka elevernas delaktighet och inflytande. Enligt läroplanen är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta

ansvar.⁶ För att elevers delaktighet och inflytande i skolan ska bli en realitet bör lärarna involvera elever på ett konkret sätt i undervisningen samt utbildningen. Eftersom inflytandet ska vara påtagligt, det vill säga tydligt för eleverna, räcker det inte med att läraren själv planerar undervisningen, med hänsyn till elevernas intressen och tidigare erfarenheter. Genom att eleverna görs delaktiga och ges inflytande över undervisning och utbildning, utvecklas deras handlingskompetens och utbildningen stannar inte vid att ge kunskaper om tillstånden i världen, utan främjar också elevernas vilja och förmåga att påverka utvecklingen i en hållbar riktning.⁷

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tillsammans med lärarna utveckla arbetet med att, genom demokratiska arbetsformer, ge samtliga elevgrupper möjlighet till inflytande och delaktighet i de delar av utbildningen som berör lärande för hållbar utveckling. Det kan till exempel innebära att eleverna ges utökade möjligheter att påverka vilka frågor som de ska arbeta med eller hur de ska arbeta med ett visst innehåll. Det kan också handla om att eleverna får planera och leda seminarier och ha synpunkter på litteratur/läromedel. Elever kan också genom ett aktivt arbete med klassråd och elevråd ges reellt inflytande över planering och utvärdering av arbetsformer och innehåll i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.

På Skolinspektionens vägnar

X Ann Edvinsson

Ann Edvinsson

Beslutsfattare

Signerat av: Ann Edvinsson

X Kaiwan Adl Zarabi

Kaiwan Adl Zarabi

Föredragande

Signerat av: Kaiwan Adl Zarabi

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ann-Kristin Hammersberg, Anna Gabrielsson och Mimmi Delsing deltagit.

⁶ Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

⁷ Almers, Ellen (2009). *Handlingskompetens för hållbar utveckling: Tre berättelser om vägen dit*. Diss. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen genomförde intervjuer med elever, lärare och rektor den 15 – 17 februari 2022. Deltaskolan är en fristående grundskola för årskurs 7-9 belägen i Hanninge kommun med idrott och hälsa som profil. Skolans huvudman är Deltaskolan aktiebolag. Skolan har 168 elever, varav 97 elever är pojkar och 71 elever är flickor.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9
- Tre gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling)

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde A

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

Bedömningsområde B

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bedömningsområde C

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde: Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde: Rektor och lärare behöver utveckla arbetet med att ge alla elever möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?